

A Systematic Review of the Characteristics of Articles Published in the Politics Quarterly, Journal of University of Tehran

Yahya Kamali (PhD)^{1*}, Sedighe Sheikhzadeh Jooshani (PhD)¹

1. Department of Political Sciences, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.

ABSTRACT

Article Type:
Research Paper

Background and aim: One of the main indicators of the development of a science discipline is the scientific outputs and articles. The aim of this study was to investigate the characteristics of articles published in the Politics Quarterly, Journal of University of Tehran from spring 2013 to winter 2020.

Materials and methods: The population of this systematic review study included 274 articles published in the study period. First, the data were collected using a comprehensive form for summarizing, and the information was extracted based on four criteria: form, structure, method and content of articles as well as totally 19 indicators.

Findings: Findings showed that according to the criteria of the research form, 91.2% of the authors were male, and the faculty members of the University of Tehran with 55.1% had the highest share in publishing articles. The academic rank of the first author of 48.9% of the articles was assistant professor. Based on the structure of the research, the title of 62.7% of the articles was very relevant to the content. In terms of the structured abstract, 71.5 articles fell into the "low structured" range. In terms of the comprehensiveness of the components of the article, 55.8% were in the "low" range. Based on the results, 81.7% of the articles were interpretive and 80.6% of them used the documentary technique. Totally, 79.1% did not use a method to analyze the data and 84.6% did not use a method to validate the findings. According to the content criterion, 35.4% of the articles were aimed at commentary and 35.4% were in the field of political thought. Moreover, 82.8% were not review articles and 33.9% did not mention the theoretical framework.

Received:
4 May 2021
Accepted:
13 Nov. 2021

Conclusion: The results of the current study indicated that the reviewed articles had problems in terms of form, structure, method and content. These problems are more in the structure and method of articles.

Keywords: Systematic review, Content analysis, Articles, Politics Quarterly

Cite this article: Kamali Y, Sheikhzadeh Jooshani S. A Systematic Review of the Characteristics of Articles Published in the Politics Quarterly, Journal of University of Tehran. *Caspian Journal of Scientometrics*. 2021; 8(2): 52-65.

© The Author(s).

Publisher: Babol University of Medical Sciences

*Corresponding Author: Yahya Kamali

Address: Department of Political Science, Faculty of Law and Theology, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.

E-mail: yahyakamali@uk.ac.ir

مقدمه

انتشار جدیدترین دستاوردهای علمی و اطلاع از کارهای انجام شده در یک زمینه پژوهشی، برای جلوگیری از دوباره کاری‌ها و برای تقویت یافته‌های پیشین ضروری است. اطلاع از این گونه امور می‌تواند تلاش‌های علمی را صرف کارهای کاملاً جدید و پیشبرد مرزهای علم نماید. فعالیت‌های پژوهشی ویژه‌ای تحت عنوان فراتحلیل و مرور ادبیات علمی در همین راستا در دستور کار مراکز پژوهشی و دانشکده‌ها قرار می‌گیرد. بررسی وضعیت انتشارات علمی در هر رشته از موضوعات کلیدی محسوب می‌شود. شناخت موضوعات مورد پژوهش، اهداف پژوهشگران، روش‌های استفاده‌شده و نظریه‌های به‌کار گرفته شده هر رشته علمی می‌تواند وضعیت انتشارات رشته‌های علمی را تبیین نماید. شناخت این وضعیت می‌تواند آسیب‌های گذشته و جهت‌گیری‌های آینده را در جامعه هر رشته علمی نشان دهد. مقالات چاپ شده در نشریات علمی معمولاً مهم‌ترین شاخص برای بررسی وضعیت رشته‌های علمی محسوب می‌شوند. این مقالات باید واجد ویژگی‌های مختلفی باشند که توسط هیئت تحریریه این مجلات بررسی می‌شود.

بر اساس یک ارزیابی، علیرغم رشد فزاینده بررسی‌های نظام‌مند ادبیات پژوهش در حوزه مطالعات آموزشی، علوم اجتماعی، سیاست‌گذاری و جرم‌شناسی، این نوع روش‌شناسی در علوم سیاسی نادیده گرفته شده است (۱). بررسی پیشینه پژوهش در مطالعات داخلی نشان می‌دهد، اقبال پژوهشگران برخی رشته‌های دیگر علوم انسانی نسبت به انجام مطالعات علم‌سنجی و مرور نظام‌مند بیش از حوزه علوم سیاسی است. به‌طور نمونه، در حوزه علوم اجتماعی، لطیفی و بساطیان (۲) با هدف بررسی وضعیت مقالات منتشرشده در فصلنامه علوم اجتماعی، به تحلیل محتوای ۳۳۲ مقاله در ۵۸ شماره در این فصلنامه پرداخته‌اند. یافته‌های این بررسی بر اساس دو معیار روش و محتوا، بیانگر غلبه روش‌های کمی بر کیفی و تحقیقات کاربردی در مقابل توسعه‌ای و بنیادی در مقالات بوده است. در اثری دیگر در حوزه جغرافیا، نژاد رحیم بردی (۳) به فراتحلیل روشی و موضوعی ۵۹۶ مقالات منتشرشده در سه مجله جغرافیایی داخلی در بازه‌ی زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ پرداخته است. بخشی از نتایج این فراتحلیل نشان می‌دهد، رویکرد غالب در مقاله‌ها، رویکردی پوزیتیویستی بوده و مطالعات نظری و پایه در آن‌ها بسیار اندک است. اسلامیان و همکاران (۴) نیز مقالات برگزیده و چاپ‌شده دومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران را به روش مرور نظام‌مند بررسی کرده‌اند. در این پژوهش تمامی مقالات از نظر سهم نویسندگان زن، مقطع تحصیلی، تخصص‌ها و رشته‌های دانشگاهی، وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات، میزان حمایت مالی دانشگاهی و سازمانی از مقالات، واحدهای مورد مطالعه در پژوهش‌ها، توزیع جغرافیایی جامعه مورد مطالعه، روش‌های تحقیق، تنوع و سهم هر کدام از آسیب‌های مورد مطالعه، دیدگاه نظری غالب، عوامل محافظت‌کننده و عوامل خطرناک و در نهایت راهکارهای ارائه‌شده برای هر کدام از آسیب‌ها، طبقه‌بندی شده‌اند. برای مثال یافته‌ها نشان می‌دهند که رشته‌های جامعه‌شناسی و آسیب‌شناسی اجتماعی بیشترین فراوانی (بیش از یک سوم) را در میان رشته‌ها دارا بودند. تنها سه مقاله برگرفته از طرح‌های پژوهشی بودند که از حمایت مالی سازمان‌ها یا دانشگاه‌ها برخوردار بوده‌اند و همچنین اکثریت مطالعات، شهر تهران را به‌عنوان منطقه جغرافیایی مورد پژوهش خود انتخاب کرده بودند. موضوع روش‌شناسی مطالعات بیش از همه، جای نقد دارد و بخش عمده مطالعات از نوع کمی (قریب به سه چهارم) هستند. این در حالی است که با توجه به ماهیت آسیب‌های اجتماعی و همچنین چندلایگی و چندجانبه بودن این حوزه، مطالعات کیفی می‌تواند ابعاد ذهنی و عمیق‌تری از مسائل را آشکار سازند.

همچنین ذاکری و طهرانی (۵) به فراتحلیل مطالعات مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی «درباره برنامه پنجم توسعه» پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش بیانگر شناسایی ۲۷۵ چالش درباره برنامه پنجم توسعه است. این چالش‌ها بر اساس مبانی نظری نهادی کدگذاری شده و در چهار دسته چالش‌های یک نهادی (۳ درصد)، دو نهادی (۳۵ درصد)، سه نهادی (۲۲ درصد) و چهار نهادی (۴۰ درصد) دسته‌بندی شده‌اند.

در حوزه علوم سیاسی، پیشینه پژوهش بیانگر میزانی از اقبال پژوهشگران علوم سیاسی به انجام مطالعات علم‌سنجی این حوزه است؛ اگرچه در برخی آثار به روش علم‌سنجی خاصی اشاره نشده است. مطالعات علم‌سنجی در حوزه پژوهش علوم سیاسی در ایران را می‌توان به سه دسته: متغیر-محور، حوزه محور (حوزه مطالعاتی-محور) و قالب-محور (مقاله‌های مجلات تخصصی و ...) تفکیک کرد که نشان می‌دهد، ضرورت به‌کارگیری این روش در پژوهش علوم سیاسی از سوی پژوهشگران این حوزه احساس شده است.

مشیرزاده و خواجه نائینی (۶) در پژوهشی با عنوان مطالعات بین‌المللی در ایران: مطالعه موردی مقاله‌های مجله حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران نشان می‌دهند که حوزه ویژه‌ای از دانش و دسته خاصی از پژوهشگران در مطالعات بین‌المللی منتشرشده در مجله مورد تحلیل، سهم بیشتری دارند. نتایج پژوهش عبدالهی نژاد و افخمی (۷) بیانگر توجه اندک پژوهشگران علوم ارتباطات به قلمروی نوظهور و میان‌رشته‌ای ارتباطات سیاسی است. همچنین دو مضمون «انتخابات» و «مشارکت سیاسی» بیشترین فراوانی را در میان پژوهش‌های انجام‌شده دارد. براساس یافته‌های، فاطمی نیا (۸) چارچوب نظری اکثر تحقیقات، بر اساس نگاه پوزیتیویستی و مبتنی بر نظریه آلموند و وربا بوده و از آن حیث روش‌شناسی، اغلب با روش پیمایشی یا به‌صورت اسنادی-تاریخی انجام شده‌اند. یافته‌های مرادی و همکاران (۹) نشان می‌دهد مطالعات اعتماد سیاسی عمدتاً در دهه سوم و چهارم انقلاب اسلامی انجام شده و بیشتر جنبه تبیینی دارند. اعتماد سیاسی با «رویکرد نهادی» و تحت تأثیر متغیرهایی در سه سطح خرد، میانی و کلان بررسی شده است. یافته‌های پژوهش شوقعلی بافقی و همکاران (۱۰) بیانگر وجود برخی پراکندگی‌ها، آشفتگی‌های مفهومی و ضعف‌های نظری در حوزه مطالعات جناحی است. شیخ زاده جوشانی و همکاران (۱۱) در پژوهشی با

عنوان فراتحلیل کیفی مطالعات رفتار رأی‌دهی در ایران: ۱۳۶۷-۱۳۹۷، نشان می‌دهند، دهه ۱۳۹۰، به لحاظ حجم پژوهش‌ها نقطه عطفی در مطالعات رفتار رأی‌دهی در ایران بوده است. همچنین عوامل جامعه‌شناختی با بیشترین فراوانی، مؤثرترین عامل بر رفتار رأی‌دهی ایرانیان شناسایی شده‌اند. کشاورزی و عربی (۱۲) در پژوهشی با عنوان ایرانیان و مشارکت سیاسی: فراتحلیل انتقادی مطالعات انجام‌شده در زمینه مشارکت سیاسی در ایران، به بررسی انتقادی مقالات پیرامون سه محور اصلی: تعریف متغیر وابسته، مبانی نظری و چارچوب نظری پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مقالات در هر سه محور از ضعف معرفت‌شناختی رنج می‌برند.

انتشار مقالات پژوهشی در حوزه علوم سیاسی در سال‌های اخیر در ایران افزایش یافته است و تعداد ۵۴ مجله علمی به زبان فارسی در این زمینه منتشر می‌شود. با افزایش انتشارات علمی در این زمینه ضرورت بررسی آثار منتشرشده بیش از گذشته احساس می‌شود. این انتشارات را می‌توان بر اساس معیارهای مختلفی مانند موضوع، اهداف، روش، مبانی نظری و شیوه تنظیم و تدوین مورد بررسی قرار داد. معمولاً چنین معیارهایی در فرم داوری مقالات مجلات علمی وجود دارد و داوران بر اساس این معیارها، مقاله‌ای را جهت انتشار ارزیابی می‌کنند. پژوهش حاضر به دلیل تمرکز بر مرور نظام‌مند مقاله‌های منتشرشده در یک مجله تخصصی علوم سیاسی، در ذیل مطالعات علم‌سنجی قالب-محور قرار می‌گیرد و از این نظر، با پژوهش‌های پیشین تفاوت دارد. مقاله‌های علمی که در مجله‌های تخصصی چاپ می‌شوند، مهم‌ترین حوزه بازتاب دهنده ابعاد مختلف کار علمی در یک رشته خاص هستند (۶) که نقش مؤثری در تحول دانش تخصصی در یک حوزه علمی دارند. از این رو، بررسی نظام‌مند این مقاله‌ها ابزاری مهم برای ارزیابی یک رشته علمی محسوب می‌شود؛ هدفی که پژوهش حاضر بر آن بنا شده است.

با توجه به ضرورت موضوع مورد بررسی، پژوهش حاضر با توجه به آسیب‌های انتشارات علمی در رشته علوم سیاسی به دنبال بررسی وضعیت مقالات منتشرشده در «فصلنامه سیاست دانشگاه تهران» است. سؤال اصلی این پژوهش این است که مقالات منتشرشده در فصلنامه سیاست در بازه‌ی زمانی بهار ۱۳۹۵ تا زمستان ۱۳۹۹ دارای چه ویژگی‌هایی بوده‌اند؟ برای پاسخ به این سؤال با استفاده از روش مرور نظام‌مند، همه مقالات منتشرشده در سال‌های مورد نظر بررسی شده‌اند. مبانی این بررسی، معیارهای چهارگانه: (۱) شکلی، (۲) ساختاری، (۳) روشی و (۴) محتوایی است که از مطالعات قبلی در زمینه فراتحلیل و مرور نظام‌مند آثار علمی استخراج شده است. نتایج این پژوهش می‌تواند ویژگی‌های دانش تولیدشده در این فصلنامه را برای متخصصان علوم سیاسی تبیین نماید و راهنمای مناسبی در اختیار دبیران مجلات علمی حوزه علوم سیاسی و پژوهشگران این حوزه قرار دهد تا ضمن آشنایی با اشکالات رایج آثار علمی، کیفیت تولیدات علمی آتی را افزایش دهند.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی و مطالعات کاربردی علم‌سنجی است. از آنجا که نشریات علمی وظیفه توسعه حرفه‌ای قلمروهای علمی را به عهده دارند، ارزیابی آن‌ها با هدف بالا بردن سطح کیفی مقالات، امری ضروری به نظر می‌رسد. علم‌سنجی (Scientometrics) به‌عنوان یکی از متداول‌ترین روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی و مدیریت پژوهش است. امروزه این علم در توصیف، تبیین و پیش‌بینی وضعیت علمی، پژوهشگران و گروه‌های آموزشی کاربردهای فراوانی دارد. که با روش‌های مرور نظام‌مند گوناگونی قابل اجرا است. مرور یا تحلیل نظام‌مند به همراه فراتحلیل اشکالی از رویه‌های مبتنی بر شواهد/ اسناد به شمار می‌آیند که به منظور یکپارچه‌سازی مستندترین اطلاعات موجود به کار گرفته می‌شود. مرور نظام‌مند را باید متفاوت از فراتحلیل دید. اگر چه این دو روش مرور ادبیات اغلب با هم به کار گرفته می‌شوند، میان آن‌ها تفاوت‌هایی وجود دارد. این تفاوت میان فراتحلیل کمی نسبت به کیفی جدی‌تر است. اغلب پژوهشگران فراتحلیل را یک روش کمی تلقی می‌کنند. بر اساس یک تعریف، فراتحلیل، یک روش آماری برای ارزیابی داده‌های استخراج‌شده از حداقل دو (معمولاً چند تا بیش از بیست) مورد برای تهیه میانگین دقیق‌تری از نتایج است (۱۳). از این رو، «مرور نظام‌مند به عنوان پیش‌شرطی برای فراتحلیل کمی که مطالعات پژوهش یکپارچه را از منابع گوناگون در زمینه‌های مشابه فراهم می‌آورد، در نظر گرفته می‌شود» (۱۴).

هدف مطالعه حاضر، مرور نظام‌مند مقالات علمی پژوهشی منتشرشده در فصلنامه سیاست از شماره بهار ۱۳۹۲ تا زمستان ۱۳۹۹ می‌باشد. پس از طرح سؤال پژوهش، مرورگران به شناسایی و گردآوری مقالات منتشرشده در بازه‌ی زمانی مورد نظر پرداخته‌اند که تعداد ۲۷۴ مقاله منتشرشده در این بازه، گردآوری و سپس به روش تصادفی ساده نمونه‌گیری و در مرور نظام‌مند مورد بررسی قرار گرفته است.

به منظور مرور نظام‌مند جامعه آماری مورد نظر به عنوان هدف اصلی پژوهش، نیاز به معیارهای ارزیابی دقیق و مشخصی بود تا امکان دستیابی به این هدف فراهم آید. از این رو، مرورگران با انتخاب شش پژوهش که در آن‌ها از مرور نظام‌مند و فراتحلیل کیفی به‌طور مجزا و یا توأمان به عنوان روش انجام پژوهش بهره گرفته شده بود، اقدام به بررسی بخش یافته‌های پژوهش و استخراج متغیرهایی کردند که پژوهشگران در ارزیابی مطالعات مورد نظر به کار گرفته بودند. حاصل این بررسی، گزینش و جرح و تعدیل ۱۹ شاخص ارزیابی بود که پژوهشگران آن‌ها را در ذیل معیارهای چهارگانه: (۱) فرم اثر پژوهشی، (۲) ساختار

پژوهش، ۳) روش پژوهش و ۴) محتوای پژوهش جای دادند. همچنین شاخص چهارم و پنجم از معیارهای فرم اثر پژوهشی، شاخص اول، چهارم و پنجم از معیارهای ساختاری پژوهش، شاخص دوم و پنجم از معیارهای روش پژوهش و شاخص چهارم و پنجم از معیارهای محتوای پژوهش تنها متغیرهای پیشنهادی مرورگران بودند که به تناسب هدف پژوهش و جامعه آماری مورد نظر ایجاد و شاخص‌سازی شدند. این متغیرهای ۱۹ گانه به همراه شاخص‌های آن‌ها اجزای سازنده پروتکلی هستند که امکان ارزیابی مقالات در دوره مورد نظر را برای مرورگران فراهم آوردند. همچنین به منظور اعتبارسنجی این پروتکل، از چند پژوهشگر فعال در حوزه علوم سیاسی در ایران با ارسال ایمیل، نظرخواهی شد. در ادامه، داده‌های هر مطالعه به صورت جداگانه توسط دو پژوهشگر استخراج و سپس چک‌لیست مطالعات بررسی شده با یکدیگر مطابقت داده شد. برای بررسی و طیف‌بندی شاخص‌های مورد بررسی و انطباق مقالات با این شاخص‌ها و قرار دادن هر مقاله در یک طیف مشخص، دو کدگذار از طریق بررسی هم‌زمان یک مقاله اقدام کرده‌اند. به عبارتی، در این زمینه هم‌فکری شده که کدام مقالات در چه طیفی از شاخص‌های مورد بررسی قرار گیرند. در مرحله بعدی از انجام پژوهش، داده‌های استخراجی با استفاده از آمارهای توصیفی در قالب جدول نمایش داده شد.

جدول ۱. کدنامه پژوهش

معیار	شاخص انتخابی	طیف‌بندی شاخص‌ها			
فرم اثر پژوهشی	۱-جنسیت پژوهشگران	مرد		زن	
	۲-مرتب‌بندی علمی نویسنده مسئول	غیره	استاد	دانشیار	استادیار
	۳-وضعیت مقالات از نظر محل خدمت نویسندگان/میزان سهم دانشگاه‌ها در چاپ مقالات	کشور	دانشگاه‌های سایر استان‌ها	سایر دانشگاه‌های تهران	
	۴-وضعیت مقالات از نظر تعداد نویسندگان	بیش از سه نویسنده	سه نویسنده	دو نویسنده	
	۵-مدت پذیرش مقالات (از زمان دریافت تا پذیرش)	بیش از ۱۲ ماه	۶ تا ۱۲ ماه	۳ تا ۶ ماه	
ساختار پژوهش	۱-هم‌خوانی عنوان با محتوای پژوهش	زیاد		متوسط	
	۲-استفاده از چکیده ساختارمند	زیاد		متوسط	
	۳-جامع بودن اجزای مقاله	زیاد		متوسط	
	۴-تفکیک مقالات بر حسب منبع استخراجی	هیچ کدام	طرح پژوهشی		پایان‌نامه کارشناسی ارشد
	۵-تعداد منابع مورد استفاده در مقالات	بیش از ۴۰ منبع		۲۰ تا ۴۰ منبع	
روش پژوهش	۱-نوع پژوهش	تجزیه و تحلیل		کاربردی	
	۲-فلسفه/پارادایم پژوهش	سایر موارد		تفسیری	
	۳-تکنیک گردآوری اطلاعات	هیچ کدام		مصاحبه	
	۴-تکنیک تجزیه و تحلیل داده‌ها	معرفی کامل تکنیک		معرفی محدود تکنیک	
	۵-تیین شیوه اعتبارسنجی یافته‌ها	معرفی کامل اعتبارسنجی		معرفی محدود اعتبارسنجی	
محتوای پژوهش	۱-اهداف پژوهش	توصیفی		اکتشافی	
	۲-پراکندگی موضوعی آثار	سیاست خارجی	روابط بین‌الملل و منطقه‌ای	مطالعات جامعه‌شناسی	اندیشه سیاسی
	۳-بررسی و نقد پیشینه پژوهش	عدم بررسی و نقد		بررسی و نقد محدود	
	۴-تیین چارچوب/ رویکرد نظری	عدم ذکر چارچوب نظری		ذکر چارچوب نظری و کاربرد آن	

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش بر اساس چهار بخش اصلی کدنامه پژوهش حاضر تنظیم شده‌اند. (۱) یافته‌های مربوط به فرم پژوهش، (۲) یافته‌های مربوط به ساختار پژوهش، (۳) یافته‌های مربوط به روش پژوهش و (۴) یافته‌های مربوط به محتوای پژوهش

یافته‌های مربوط به فرم اثر پژوهشی

یکی از معیارهای بررسی جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر، «فرم اثر پژوهشی» است. منظور از معیار فرم اثر پژوهشی آن بخش از ویژگی آثار علمی مورد بررسی است که به نویسنده اثر و زمان پذیرش آن، مرتبط است. در این پژوهش، ویژگی‌هایی مانند جنسیت نویسنده اول مقالات مورد نظر، مرتبه علمی، محل خدمت، تعداد نویسندگان و وضعیت زمان پذیرش مقالات، در معیار اول دسته‌بندی شده‌اند. همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، نویسنده اول ۹۱/۲ درصد مقالات منتشرشده در فصلنامه سیاست در دوره‌ی مورد نظر مرد بوده‌اند و سهم زنان تنها ۸/۷ درصد می‌باشد. شاخص مرتبه علمی نویسنده اول مقاله به: «دانشجو، استادیار، دانشیار، استاد و سایر» تقسیم شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که استادیار با ۴۸/۹ درصد، دانشیار با ۲۷ درصد، استاد با ۱۹/۳ درصد، سایر ۲/۹ درصد و دانشجو در ۸/۷ درصد موارد نویسنده اول مقالات فصلنامه سیاست در دوره مورد نظر بوده‌اند.

بر اساس شاخص محل خدمت نویسنده اول، اساتید دانشگاه تهران ۵۵/۱ درصد، اساتید سایر دانشگاه‌های تهران ۱۷/۱ درصد، اساتید دانشگاه‌های سایر استان‌ها ۲۴/۸ درصد و اساتید خارج از کشور تنها ۰/۳ درصد در انتشار مقالات فصلنامه سیاست سهم داشته‌اند. از جهت تعداد نویسندگان مقالات، ۳۸/۶ درصد مقالات دارای یک نویسنده، ۵۷/۶ درصد دارای دو نویسنده و تنها ۳/۶ درصد دارای سه نویسنده بوده‌اند. بر اساس وضعیت زمان پذیرش مقالات بر اساس تاریخ‌های اعلام شده در صفحه اول هر مقاله، ۱۷/۸ درصد مقالات کمتر از سه ماه، ۴۷/۴ درصد بین سه تا شش ماه، ۳۱/۳ درصد بین شش تا ۱۲ ماه و ۳/۲ درصد بیش از ۱۲ ماه پذیرش گرفته‌اند.

جدول ۲. یافته‌های مربوط به فرم اثر پژوهشی

شاخص انتخابی	طیف‌بندی شاخص‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت پژوهشگران	مرد	۲۵۰	۹۱/۲
	زن	۲۴	۸/۷
مرتبه علمی	دانشجو	۵	۸/۷
	استادیار	۱۳۴	۴۸/۹
	دانشیار	۷۴	۲۷
	استاد	۵۳	۱۹/۳
	سایر	۸	۲/۹
	نامشخص	۵	۱/۸
محل خدمت	دانشگاه تهران	۱۵۱	۵۵/۱
	سایر دانشگاه‌های تهران	۴۷	۱۷/۱
	دانشگاه‌های سایر استان‌ها	۶۸	۲۴/۸
	دانشگاه‌های خارج از کشور	۱	۰/۳
	سایر	۲	۰/۷
تعداد نویسندگان	یک نویسنده	۱۰۶	۳۸/۶
	دو نویسنده	۱۵۸	۵۷/۶
	سه نویسنده	۱۰	۳/۶
	بیش از سه نویسنده	-	-
وضعیت زمان پذیرش مقالات	کمتر از سه ماه	۴۹	۱۷/۸
	سه تا شش ماه	۱۳۰	۴۷/۴
	شش تا دوازده ماه	۸۶	۳۱/۳
	بیش از دوازده ماه	۹	۳/۲

یافته‌های مربوط به ساختار پژوهش

یکی از معیارهای بررسی جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر، «ساختار پژوهش» است. منظور از معیار ساختار پژوهش، ویژگی‌هایی مانند همخوانی عنوان با محتوای پژوهش، استفاده از یک فرمت ساختاری شده در چکیده، جامع بودن اجزای مقاله، تفکیک مقالات بر حسب منبع استخراجی و تعداد منابع مورد استفاده در مقالات مورد بررسی است. برای بررسی همخوانی عنوان مقالات با محتوای آن‌ها به «سؤال پژوهش» و «تیربندی یافته‌های پژوهش» توجه شده است. طبق جدول ۳، از نظر همخوانی عنوان با محتوای پژوهش، ۶۲/۷ درصد مقالات دارای انطباق بالا، ۲۸/۴ درصد دارای انطباق متوسط و ۸/۷ درصد دارای انطباق کم هستند.

منظور از «چکیده ساختارمند» در مقالات مورد بررسی این است که آیا در چکیده مورد بررسی، هدف، روش، مبنای نظری، یافته‌ها، نتیجه و راهکار پژوهش را نشان می‌دهد یا خیر. بر این اساس، اگر چکیده‌ای پنج و شش جزء از اجزای شش‌گانه را در خود داشته، چکیده ساختارمند در طیف «زیاد» دسته‌بندی شده است و اگر سه و چهار جزء را در خود داشته، در طیف «متوسط» و اگر یک و دو جزء را داشته، در طیف «کم» طبقه‌بندی شده است. بر این اساس، ۴/۰۱ درصد از چکیده مقالات مورد بررسی در طیف زیاد، ۲۴/۴ درصد در طیف متوسط و ۷۱/۵ درصد در طیف کم قرار گرفته‌اند. این معیار نشان می‌دهد که اکثر مقالات مورد بررسی از نظر ساختارمند بودن چکیده، اشکالاتی داشته‌اند، بدین معنا که فاقد چکیده تمام‌نما بوده‌اند.

منظور از جامع بودن اجزای مقاله، این است که اجزای زیر به صورت مجزا در متن مقاله وجود داشته باشد: (۱) مقدمه یا بیان مسئله، (۲) پیشینه پژوهش، (۳) مبنای نظری و چارچوب مفهومی، (۴) روش پژوهش، (۵) یافته‌های پژوهش، (۶) بحث و نتیجه‌گیری. بر این اساس، اگر مقاله‌ای پنج و شش جزء از اجزای شش‌گانه را در خود داشته است، از نظر جامع بودن اجزای مقاله در طیف «زیاد»، اگر سه و چهار جزء را در خود داشته، در طیف «متوسط» و اگر یک و دو جزء را داشته، در طیف «کم» طبقه‌بندی شده است. بر این اساس، ۳۱/۷ درصد از مقالات بر حسب اجزاء، در طیف «زیاد»، ۱۲/۴ درصد در طیف «متوسط» و ۵۵/۸ درصد در طیف «کم» قرار گرفته‌اند. این معیار نشان می‌دهد، بیش از نیمی از مقالات فاقد اجزای کامل یک مقاله علمی پژوهشی هستند.

شاخص بعدی، «تفکیک مقالات بر حسب منبع استخراجی» است. بر اساس اطلاعات ارائه‌شده در صفحه اول هر مقاله، ۱/۸ درصد مقالات از رساله دکتری، ۳/۲ درصد از طرح پژوهشی استخراج شده‌اند و نیز ۹۴/۸ درصد منبع استخراجی مقالات نامشخص است. همچنین از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به عنوان منبع استخراجی در هیچ مقاله‌ای اشاره نشده است. در حالی که اکثر مقالات هم‌تألیفی عضو هیئت علمی گروه سیاسی - دانشجو در ذیل مقالات با منبع استخراجی پایان‌نامه‌های ارشد قابل دسته‌بندی هستند. با توجه به اهمیت این موضوع، فصلنامه سیاست می‌تواند این اطلاعات را در صفحه نخست هر مقاله ذکر کند. بر اساس شاخص «تعداد منابع مورد استفاده» در هر مقاله نیز، مقالات مورد مطالعه به سه طیف تقسیم شده‌اند: «کمتر از ۲۰ منبع»، «بین ۲۰ تا ۴۰ منبع» و «بیش از ۴۰ منبع». بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، ۱۶/۷ درصد مقالات فصلنامه سیاست در دوره مورد بررسی، دارای کمتر از ۲۰ منبع، ۵۰/۷ درصد دارای ۲۰ تا ۴۰ منبع و ۳۲/۴ درصد بیش از ۴۰ منبع بوده‌اند.

جدول ۳. یافته‌های مربوط به ساختار پژوهش

شاخص انتخابی	طیف‌بندی شاخص انتخابی	فراوانی	درصد
همخوانی عنوان با محتوای پژوهش	کم	۲۴	۰/۸
	متوسط	۷۸	۲۸/۴
	زیاد	۱۷۲	۶۲/۷
استفاده از یک فرمت ساختاری شده در چکیده	کم	۱۹۶	۷۱/۵
	متوسط	۶۷	۲۴/۴
	زیاد	۱۱	۴/۰۱
جامع بودن اجزای مقاله	کم	۱۵۳	۵۵/۸
	متوسط	۳۴	۱۲/۴
	زیاد	۸۷	۳۱/۷
تفکیک مقالات بر حسب منبع استخراجی	رساله دکتری	۵	۱/۸
	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	-	-
	طرح پژوهشی	۹	۳/۲
تعداد منابع مورد استفاده در مقالات	هیچ‌کدام	۲۶۰	۹۴/۸
	کمتر از ۲۰ منبع	۴۶	۱۶/۷
	۲۰ تا ۴۰ منبع	۱۳۹	۵۰/۷
	بیش از ۴۰ منبع	۸۹	۳۲/۴

یافته‌های مربوط به روش پژوهش

یکی از معیارهای بررسی جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر، «روش پژوهش» است. منظور از معیار روش پژوهش ویژگی‌هایی مانند نوع پژوهش، فلسفه/ پارادایم پژوهش، تکنیک گردآوری اطلاعات، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و تبیین شیوه اعتبارسنجی یافته‌ها در مقالات مورد بررسی است. بر این اساس، پژوهش حاضر پژوهش‌ها را به چهار دسته: بنیادی، کاربردی، مروری و تحلیلی تقسیم کرده است. هر چند این امکان وجود دارد که در یک پژوهش، جهت‌گیری بنیادی و تحلیلی هم‌زمان وجود داشته باشد اما در پژوهش حاضر با توجه به تأکید بیشتر هر یک از مقالات مورد بررسی، هر مقاله را صرفاً در یکی از طیف‌های چهارگانه قرار داده است. بر این اساس، ۲۳/۷ درصد مقالات مورد مطالعه از نوع پژوهش بنیادی، ۳/۲ درصد کاربردی، ۷/۲ درصد مروری و ۶۳/۱ درصد تحلیلی می‌باشند و ۲/۵ درصد نیز در هیچ یک از چهار دسته مورد نظر قرار نگرفته‌اند.

از جهت شاخص «فلسفه و پارادایم» مورد استفاده در پژوهش، ۱/۴ درصد مقالات مورد بررسی در طیف اثباتی، ۸۱/۷ درصد تفسیری و ۷/۶ درصد در طیف ترکیبی قرار می‌گیرند. ۵/۱ درصد مقالات نیز متعلق به سایر پارادایم‌ها بوده و ۴/۰۱ درصد نیز فلسفه پژوهش را مشخص نکرده‌اند. بر اساس شاخص «تکنیک گردآوری اطلاعات»، ۱/۸ درصد مقالات از تکنیک مصاحبه، ۱/۰۹ درصد، پرسشنامه و ۸۰/۶ درصد از تکنیک اسنادی استفاده کرده‌اند. در هیچ مقاله‌ای از تکنیک مشاهده استفاده نشده است. ۱۶/۴ درصد مقالات نیز به هیچ تکنیک گردآوری اطلاعات اشاره نکرده‌اند.

از نظر شاخص «روش مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌ها» نیز، ۷۹/۱ درصد مقالات مورد مطالعه هیچ روشی را معرفی و به‌کار نگرفته‌اند، ۱۷/۸ درصد، یک روش را معرفی؛ اما در تجزیه و تحلیل داده‌های خود، مورد استفاده قرار ندهاند و ۱۴/۹ درصد مقالات یک روش را معرفی و به‌کار گرفته‌اند. در همین راستا، بر اساس شیوه اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش نیز ۸۴/۶ درصد مقالات مورد بررسی، هیچ روشی را برای اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش معرفی نکرده و به‌کار نیز نگرفته‌اند، ۵/۴ درصد، یک روش را معرفی اما به‌کار نگرفته‌اند و ۹/۸ درصد، یک روش را معرفی و مورد استفاده قرار داده‌اند.

جدول ۴. یافته‌های مربوط به روش پژوهش

شاخص انتخابی	طیف‌بندی شاخص‌ها	فراوانی	درصد
نوع پژوهش	بنیادی	۶۵	۲۳/۷
	کاربردی	۹	۳/۲
	مروری	۲۰	۷/۲
	تحلیلی	۱۷۳	۶۳/۱
	نامشخص	۷	۲/۵
فلسفه/ پارادایم پژوهش	اثباتی	۴	۱/۴
	تفسیری	۲۲۴	۸۱/۷
	ترکیبی	۲۱	۷/۶
	سایر موارد	۱۴	۵/۱
	نامشخص	۱۱	۴/۰۱
تکنیک گردآوری داده‌ها	مشاهده	-	-
	مصاحبه	۵	۱/۸
	پرسشنامه	۳	۱/۰۹
	اسناد	۲۲۱	۸۰/۶
	هیچکدام	۴۵	۱۶/۴
روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	عدم معرفی و عدم کاربرد روش	۲۱۷	۷۹/۱
	معرفی و عدم کاربرد روش	۴۹	۱۷/۸
	معرفی و کاربرد روش	۴۱	۱۴/۹
	نامشخص	۴	۱/۴
تبیین شیوه اعتبارسنجی یافته‌ها	عدم معرفی اعتبارسنجی	۲۳۲	۸۴/۶
	معرفی محدود اعتبارسنجی	۱۵	۵/۴
	معرفی کامل اعتبارسنجی	۲۷	۹/۸

یافته‌های مربوط به محتوای پژوهش

یکی از معیارهای بررسی جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر، «محتوای پژوهش» است. منظور از معیار محتوای پژوهش ویژگی‌هایی مانند اهداف پژوهش، پراکندگی موضوعی آثار، بررسی و نقد پیشینه پژوهش، تبیین چارچوب/ رویکرد نظری در مقالات مورد بررسی است. در پژوهش حاضر، اهداف مقالات منتشرشده در فصلنامه سیاست به هفت دسته تقسیم شده است. توصیف، اکتشاف، تبیین، تفسیر، آسیب‌شناسی، تجویز یا ترکیبی از دو هدف پیشین. در تقسیم‌بندی هدف مقالات به هدفی که در متن مقاله اشاره شده و به قسمت نتیجه‌گیری مقالات توجه شده است. بر این اساس، ۳۰/۲ درصد پژوهش‌ها دارای هدف توصیفی،

۵/۴ درصد اکتشافی، ۱۷/۸ درصد تبیینی، ۳۵/۴ درصد تفسیری، ۱/۸ درصد آسیب‌شناسانه، ۱/۰۹ درصد مقالات نیز هدف تجویزی داشته‌اند و ۱۱/۶ درصد ترکیبی بوده‌اند. یکی دیگر از شاخص‌های مربوط به معیار محتوایی در کدنامه پژوهش حاضر، پراکندگی موضوعی مقالات منتشرشده است. منظور این است که موضوع مقالات به کدام گرایش مرتبط با حوزه فعالیت فصلنامه سیاست تعلق دارد. پراکندگی موضوعی مقالات مورد بررسی به این صورت است که ۲۷/۳ درصد مقالات مربوط به موضوع روابط بین‌الملل و سیاست خارجی، ۶/۹ درصد مربوط به مطالعات منطقه‌ای، ۸/۳ درصد مربوط به جامعه‌شناسی سیاسی، ۳۵/۴ درصد مربوط به اندیشه سیاسی، ۱/۰۹ درصد مربوط به روانشناسی سیاسی، ۵/۸ درصد مربوط به اقتصاد سیاسی، ۰/۷ درصد مربوط به جغرافیای سیاسی، ۹/۴ درصد مربوط به سیاست‌گذاری عمومی، ۱/۸ درصد مربوط به سایر حوزه‌ها و موضوع ۲/۹ درصد از مقالات مورد بررسی نیز قابل تقسیم‌بندی در دسته‌بندی فوق نبوده است.

شاخص بعدی مربوط به محتوای مقالات منتشرشده، بررسی و نقد پیشینه پژوهش است. این شاخص به سه طیف تقسیم شده است: (۱) عدم بررسی و نقد پیشینه؛ مقالاتی در این دسته قرار گرفتند که پیشینه پژوهش را بررسی نکرده‌اند. ۸۲/۸ درصد مقالات منتشرشده در دوره مورد نظر در این دسته قرار گرفته‌اند. (۲) بررسی و نقد محدود پیشینه؛ مقالاتی در این دسته قرار گرفتند که پیشینه پژوهش را بررسی کرده؛ اما نقد کامل نکرده‌اند. ۱۵/۳ درصد مقالات در این دسته قرار گرفته‌اند. (۳) بررسی و نقد کامل پیشینه؛ مقالاتی در این دسته قرار گرفتند که پیشینه پژوهش را بررسی و نقد کامل کرده‌اند. ۱/۸ درصد مقالات در این دسته قرار گرفته‌اند. یکی دیگر از شاخص‌های محتوایی بررسی مقالات مورد نظر، چگونگی استفاده از چارچوب یا رویکرد نظری در این مقالات است. طیف‌بندی این شاخص، به این صورت است: (۱) عدم ذکر چارچوب نظری (۲) ذکر چارچوب نظری و عدم کاربرد آن (۳) ذکر چارچوب نظری و کاربرد آن (۴) ذکر چارچوب نظری و نقد آن (۵) ذکر چارچوب نظری و بسط آن. بر این اساس، ۳۳/۹ درصد مقالات مورد بررسی هیچ چارچوب نظری را در مقاله ذکر نکرده‌اند. ۲۷/۷ درصد مقالات چارچوب نظری را ذکر کرده؛ اما برای تحلیل از آن استفاده نکرده‌اند. ۲۶/۲ درصد چارچوب نظری را ذکر و به کار گرفته‌اند. ۶/۹ درصد چارچوب نظری را ذکر و نقد کرده‌اند و ۵/۱ درصد چارچوب نظری را ذکر کرده و آن را بسط داده‌اند.

جدول ۵. یافته‌های مربوط به محتوای پژوهش

درصد	فراوانی	طیف‌بندی شاخص‌ها	شاخص انتخابی
۳۰/۲	۸۳	توصیفی	اهداف پژوهش
۵/۴	۱۵	اکتشافی	
۱۷/۸	۴۹	تبیینی	
۳۵/۴	۹۷	تفسیری	
۱/۸	۵	آسیب‌شناسانه	
۱/۰۹	۳	تجویزی	
۱۱/۶	۳۲	ترکیبی	
۲۷/۳	۷۵	روابط بین‌الملل و سیاست خارجی	پراکندگی موضوعی آثار
۶/۹	۱۹	مطالعات منطقه‌ای	
۸/۳	۲۳	جامعه‌شناسی سیاسی	
۳۵/۴	۹۷	اندیشه سیاسی	
۱/۰۹	۳	روانشناسی سیاسی	
۵/۸	۱۶	اقتصاد سیاسی	
۰/۷	۲	جغرافیای سیاسی	
۹/۴	۲۶	سیاست‌گذاری عمومی	
۱/۸	۵	سایر حوزه‌ها	
۲/۹	۸	نامشخص	
۸۲/۸	۲۲۷	عدم بررسی و نقد	
۱۵/۳	۴۲	بررسی و نقد محدود	
۱/۸	۵	بررسی و نقد کامل	
۳۳/۹	۹۳	عدم ذکر چارچوب نظری	تبیین چارچوب/ رویکرد نظری
۲۷/۷	۷۶	ذکر چارچوب نظری و عدم کاربرد آن	
۲۶/۲	۷۲	ذکر چارچوب نظری و کاربرد آن	
۶/۹	۱۹	ذکر چارچوب نظری و نقد آن	
۵/۱	۱۴	ذکر چارچوب نظری و بسط آن	

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش، نویسنده اول ۹۱/۲ درصد مقالات منتشرشده در فصلنامه سیاست در دوره مورد نظر مرد بوده‌اند و سهم زنان ۸/۷ درصد می‌باشد. این در حالی است که یافته‌های باشکوه و همکاران نشان می‌دهد، جنسیت عامل بسیار تأثیرگذاری بر بهره‌وری علمی پژوهشگران در شبکه اجتماعی هم‌تألیفی می‌باشد (۱۶). یافته‌ها نشان می‌دهد که استادیار با ۴۸/۹ درصد بیشترین مرتبه علمی نویسنده اول مقالات را شامل می‌شوند که با تعداد بیشتر استادیاران نسبت به سایر مرتبه‌های علمی همخوانی دارد. از طرفی تأکید مجله بر وجود اعضای هیئت علمی در نویسندگان مقالات در سال‌های گذشته باعث شده که سهم مقالات با نویسنده مسئول دانشجو کاهش یابد. دانشگاه تهران با ۵۵/۱ درصد بیشترین سهم را در انتشار مقالات فصلنامه سیاست داشته‌اند، این نکته علی‌رغم گسترش رشته علوم سیاسی در دانشگاه‌های شهرستان‌ها در دهه اخیر است. به نظر می‌رسد با توجه به آیین‌نامه نشریات علمی کشور مبنی بر محدودیت چاپ مقالات اعضای تحریریه مجلات در مجله مورد نظر و همچنین تعیین سهمیه برای انتشار مقالات اساتید شهرستان‌ها در فصلنامه سیاست، سال‌های آینده سهم اعضای هیئت علمی شهرستان‌های دیگر در فصلنامه سیاست افزایش یابد.

بر اساس شاخص «تعداد نویسندگان» یافته‌ها نشان می‌دهد، ۳۸/۶ درصد مقالات دارای یک نویسنده، ۵۷/۶ درصد، دو نویسنده و تنها ۳/۶ درصد دارای سه نویسنده بوده‌اند که به نظر می‌رسد، فصلنامه سیاست با هدف بهبود کیفیت مجله، رویه خود را در پذیرش مقالات، به سمت «کاهش تعداد نویسندگان» تغییر داده است که این موضوع در ارزیابی‌های علم‌سنجی یک نقطه ضعف تلقی شده و می‌تواند باعث ضعف روحیه همکاری پژوهشی و در مقابل، تقویت روحیه فرد محوری شود. این در حالی است که «انجام پروژه‌های تحقیقاتی اصولاً نیازمند کار تیمی و بهره‌گیری از توان تخصصی هر یک از اعضا می‌باشد» (۱۷).

بر اساس تاریخ‌های اعلام‌شده در صفحه اول هر مقاله، ۱۷/۸ درصد مقالات کمتر از سه ماه، ۴۷/۴ درصد بین سه تا شش ماه، ۳۱/۳ درصد بین شش تا ۱۲ ماه و ۳/۲ درصد بیش از ۱۲ ماه پذیرش گرفته‌اند. از این رو، به نظر می‌رسد، مدت زمان داوری و پذیرش مقالات، به طور میانگین طولانی که این موضوع می‌تواند به عنوان یک ضعف ارزیابی شود. یافته‌های یک پژوهش نشان می‌دهد، «از میان نواقص و کاستی‌های رایج در گزارش‌های داوران مجله‌های علمی ایران، طولانی شدن زمان داوری مقاله است» (۱۸) که رفع آن در مجله مورد بررسی، مستلزم کاهش مدت زمان فرایند داوری است.

یافته‌های مربوط به «ساختار پژوهش» مقالات مورد بررسی شامل ویژگی‌هایی مانند همخوانی عنوان با محتوای پژوهش، استفاده از یک فرمت ساختاری شده در چکیده، جامع بودن اجزای مقاله، تفکیک مقالات بر حسب منبع استخراجی و تعداد منابع مورد استفاده در مقالات مورد بررسی است. در پژوهش Queiroga و همکاران (۱۵)، عبدالهی‌نژاد و افخمی (۷) و مشیرزاده و نائینی (۶) نیز ویژگی‌هایی شبیه موارد فوق در بررسی آثار علمی مورد استناد قرار گرفته است. از نظر شاخص «همخوانی عنوان با محتوای پژوهش»، ۶۲/۷ درصد مقالات دارای انطباق بالا هستند. یافته‌های مربوط به این شاخص نشان می‌دهد که علی‌رغم اینکه اکثر مقالات دارای عنوان متناسب با محتوا هستند؛ اما به دلیل عدم ارائه دستورالعمل مشخصی در این زمینه در فصلنامه سیاست و سلیقه مختلف پژوهشگران این حوزه، عدم انطباق عنوان و محتوا همچنان وجود دارد که بخش عمده آن مربوط به انتخاب عناوین کوتاه است.

همچنین بر اساس شاخص «چکیده ساختارمند»، یافته‌ها نشان می‌دهد، چکیده ۷۱/۵ درصد در طیف کم قرار می‌گیرند. این شاخص نشان می‌دهد که در اکثر مقالات مورد بررسی از نظر ساختارمند بودن چکیده، اشکالاتی وجود داشته است و از الگوی چکیده‌نویسی در مقالات مجله‌های علمی پژوهشی حوزه علوم انسانی در داخل پیروی می‌کند. بر اساس یافته‌های دیانی و شیردل، «چکیده این مقالات، بیشتر از نوع چکیده راهنما (Indicative Abstract) است تا تمام‌ناما (Informative Abstract)». بر اساس این تقسیم‌بندی، چکیده تمام‌ناما، شامل تمام مطالب مهم و اساسی یک نوشته نتایج مندرج در آن است، در حالی که در یک چکیده راهنما به ذکر مطالب مهم اکتفا می‌شود که این نوع چکیده بیشتر در حوزه علوم انسانی کاربرد دارد» (۱۹).

بر اساس شاخص «جامع بودن اجزای مقاله» ۵۵/۸ درصد در طیف «کم» قرار گرفته‌اند. از این رو، بیش از نیمی از مقالات، فاقد اجزای کامل یک مقاله علمی پژوهشی، به طور مشخص، اجزای بدنه، یعنی پیشینه، مبانی نظری و چارچوب مفهومی، روش پژوهش و یافته‌ها بوده و از این نظر، ساختار ضعیفی دارند. به نظر می‌رسد، یکی از عوامل این ضعف ساختاری متوجه فرم «راهنمای نویسندگان» مجله است که نویسندگان را ملزم به گنجاندن تمام اجزاء نکرده است. در این فرم، در اشاره به اجزای بدنه، تنها به ذکر «بدنه مقاله» اکتفا شده و از پرداختن به جزئیات خودداری شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد، ۱/۸ درصد مقالات از رساله دکتری و ۳/۲ درصد از طرح پژوهشی استخراج شده‌اند و نیز ۹۴/۸ درصد منبع استخراجی مقالات نامشخص است. همچنین از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد به عنوان منبع استخراجی در هیچ مقاله‌ای اشاره نشده است. در حالی که اکثر مقالات هم‌تألیفی عضو هیئت علمی گروه سیاسی - دانشجو در ذیل مقالات با منبع استخراجی پایان‌نامه‌های ارشد قابل دسته‌بندی هستند. با توجه به اهمیت این موضوع، فصلنامه می‌تواند این اطلاعات را در صفحه نخست هر مقاله ذکر کند. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، ۲۰/۴ درصد مقالات فصلنامه سیاست در دوره مورد بررسی دارای کمتر از ۲۰ منبع، ۵۴/۳ درصد دارای ۲۰ تا ۴۰ منبع و ۲۵/۱ درصد بیش از ۴۰ منبع دارند.

منظور از معیار روش پژوهش ویژگی‌هایی مانند نوع پژوهش، فلسفه/ پارادایم پژوهش، تکنیک گردآوری اطلاعات، روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و تبیین شیوه اعتبارسنجی یافته‌ها در مقالات مورد بررسی است. در پژوهش Queiroga و همکاران (۱۵) و مشیر زاده و نائینی (۶) نیز ویژگی‌هایی شبیه موارد فوق در

بررسی آثار علمی مورد استناد قرار گرفته است. بر اساس معیار «روش پژوهش» و شاخص‌های ذیل آن، یافته‌ها نشان می‌دهد، ۲۳/۷ درصد، از نوع پژوهش بنیادی، ۳/۲ درصد، کاربردی، ۷/۲ درصد مروری و ۶۳/۱ درصد تحلیلی می‌باشند. ۱/۴ درصد مقالات مورد بررسی در طیف اثباتی، ۸۱/۷ درصد، تفسیری و ۷/۶ درصد در طیف ترکیبی قرار می‌گیرند. ۸۰/۶ درصد از تکنیک اسنادی استفاده کرده‌اند. از تکنیک مشاهده استفاده نشده است و ۱۶/۴ درصد مقالات نیز به هیچ تکنیک گردآوری اطلاعات اشاره نکرده‌اند.

بر اساس شاخص «نوع روش» ۷۹/۱ درصد مقالات مورد مطالعه هیچ روشی را معرفی و به‌کار نگرفته‌اند، ۱۷/۸ درصد مقالات یک روش را معرفی اما در تجزیه و تحلیل داده‌های خود مورد استفاده قرار نداده‌اند و ۱۴/۹ درصد مقالات یک روش را معرفی و به‌کار گرفته‌اند. با توجه به اینکه روش‌شناسی مشخص و مدون، نشان‌دهنده چگونگی اجرای پژوهش است، استفاده نظام‌مند از یک روش و توضیح فرایند کاربست آن موجب افزایش اطمینان و اعتماد به یافته‌های پژوهش می‌شود. ارزیابی مرورگران این است که مقالات مورد بررسی از این نظر دچار اشکالات جدی هستند. همچنین در همین راستا، بر اساس شیوه اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش نیز ۸۴/۶ درصد مقالات مورد بررسی هیچ روشی را برای اعتبارسنجی یافته‌های پژوهش معرفی نکرده و به‌کار نیز نگرفته‌اند، ۵/۴ درصد مقالات یک روش را معرفی؛ اما به‌کار نگرفته‌اند و ۹/۸ درصد مقالات یک روش را معرفی و مورد استفاده قرار داده‌اند. درحالی که روایی به معنای اعتمادپذیری و پایایی به معنای اعتبار و ثبات یافته‌هاست، در این زمینه نیز مقالات دچار ضعف زیادی هستند.

منظور از معیار محتوای پژوهش ویژگی‌هایی مانند اهداف پژوهش، پراکندگی موضوعی آثار، بررسی و نقد پیشینه پژوهش، تبیین چارچوب/ رویکرد نظری در مقالات مورد مطالعه است که در پژوهش Queiroga و همکاران (۱۵)، عبدالهی نژاد و افخمی (۷) و مشیر زاده و نائینی (۶) نیز ویژگی‌هایی شبیه موارد فوق در بررسی آثار علمی مورد استناد قرار گرفته است. ۳۰/۲ درصد پژوهش‌ها دارای هدف توصیفی، ۵/۴ درصد اکتشافی، ۱۷/۸ درصد تبیینی، ۳۵/۴ درصد تفسیری، ۱/۸ درصد آسیب‌شناسانه، هدف اصلی ۱/۰۹ درصد پژوهش‌ها نیز تجویز بوده و ۱۱/۶ درصد نیز ترکیبی بوده‌اند. یافته‌های مرتبط با شاخص «پراکندگی موضوعی آثار» اندیشه سیاسی با ۳۵/۴ درصد، روابط بین‌الملل و سیاست خارجی با ۲۷/۳ درصد به ترتیب، بیشترین سهم از حوزه موضوعی مقالات را به خود اختصاص داده و سایر حوزه‌ها سهم کمتری دارند که این موضوع نشان از تسلط و انحصارگری جوامع علمی مرتبط با این سه حوزه موضوعی در فرایند بررسی مقالات دارد. از این رو، نیاز است با هدف تنوع بخشی به حوزه‌های موضوعی ترکیب هیئت تحریریه نیز متنوع باشد.

بر اساس شاخص «بررسی و نقد پیشینه پژوهش»، ۸۲/۸ درصد مقالات، فاقد بررسی پیشینه پژوهش و ۱۵/۳ درصد پیشینه پژوهش را بررسی؛ اما نقد کامل نکرده‌اند و تنها ۱/۸ درصد مقالات پیشینه پژوهش را بررسی و نقد کامل کرده‌اند. در نتیجه، عدم توجه به ذکر سهم علمی و پیشینه تجربی موضوع پژوهش در مقالات، به عنوان یکی از اجزای مهم ساختار یک مقاله علمی پژوهشی را می‌توان نقطه ضعف فصلنامه سیاست در نظر گرفت.

بر اساس شاخص «تبیین چارچوب/ رویکرد نظری»، یافته‌ها نشان می‌دهد، ۲۶/۲ درصد از مقالات چارچوب نظری را ذکر و به‌کار گرفته‌اند، ۶/۹ درصد چارچوب نظری را ذکر و نقد کرده‌اند. ۲۷/۷ درصد مقالات چارچوب نظری را ذکر کرده؛ اما برای تحلیل از آن استفاده نکرده‌اند و تنها ۵/۱ درصد چارچوب نظری را ذکر کرده و آن را بسط داده‌اند. ۳۳/۹ درصد مقالات مورد بررسی نیز هیچ چارچوب نظری را در مقاله ذکر نکرده‌اند. در نتیجه، عدم به‌کارگیری یک چارچوب نظری مشخص و یا ذکر آن بدون به‌کارگیری در پژوهش‌ها را می‌توان بیانگر ضعف نظری بسیاری از مقالات فرض کرد. کاربست چارچوب نظری در یک پژوهش با هدف فهم، تحلیل و یا تبیین مسئله‌ای صورت می‌گیرد. از این رو، فقدان چارچوب نظری و یا استفاده نهم‌بند از نظریه‌ها از اشکالات مهم در مقالات مورد بررسی بوده است.

در زمینه مقایسه پژوهش‌های مرتبط با پژوهش حاضر می‌توان اشاره کرد که تعداد پژوهش‌هایی که به بررسی مقالات علمی یک مجله خاص پرداخته‌اند زیاد نیست و البته تفاوت‌هایی با پژوهش حاضر نیز وجود دارد. به عنوان مثال لطیفی و بساطیان (۲) دو معیار روش و محتوا را درباره مقالات فصلنامه علوم اجتماعی بررسی کرده‌اند؛ در حالی که در پژوهش حاضر چهار معیار مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش، مقالات کاربردی بیشتر بوده‌اند در حالی که در مقالات مورد بررسی فصلنامه سیاست صرفاً ۲ درصد مقالات کاربردی بوده‌اند. در مقالات فصلنامه علوم اجتماعی غلبه با روش‌های کمی و اثباتی است؛ اما در مقالات فصلنامه سیاست روش‌های کیفی و تفسیری غلبه دارد.

در پژوهش آماردنزاد (۳) که به بررسی مقالات سه مجله جغرافیایی پرداخته، مانند مقالات مورد بررسی در پژوهش حاضر بیشتر از روش اسنادی برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. رویکرد غالب در مقاله‌های حوزه جغرافیا، رویکرد اثباتی بوده و مطالعات نظری و پایه در آن‌ها بسیار اندک است؛ اما در مقالات فصلنامه سیاست رویکرد تفسیری غالب است که این نکته تا حدی به دلیل موضوع مورد مطالعه در رشته‌های مورد نظر است.

هدف پژوهش اسلامیان و همکاران (۴) نیز مشابه هدف پژوهش حاضر بوده است. آن‌ها مقالات برگزیده و چاپ‌شده دومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران را به روش مرور نظام‌مند بررسی کرده‌اند. شاخص‌های مورد بررسی در این پژوهش بیشترین شباهت را با شاخص‌های پژوهش حاضر دارد و مواردی مانند سهم نویسندگان زن، مقطع تحصیلی، وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات، روش‌های پژوهش را بررسی کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز شاخص مشابهی بررسی شده است. در پژوهش اسلامیان و همکاران (۴) این شاخص نیز بررسی شده که از چه دیدگاه نظری استفاده شده است اما در پژوهش

حاضر این مسئله بررسی شده که چگونه دیدگاه نظری را استفاده کرده‌اند. سهم نویسندگان زن در پژوهش حاضر ۸/۷ درصد بوده؛ اما در پژوهش مورد مقایسه ۳۱/۱۴ درصد بوده است. در پژوهش حاضر و پژوهش مورد مقایسه سهم مقالات اساتید دانشگاه تهران از سایر دانشگاه‌ها بیشتر است. بخش عمده مقالات فصلنامه سیاست از روش کیفی استفاده کرده‌اند؛ اما در پژوهش مورد مقایسه غلبه با روش کمی (قریب به سه چهارم مقالات) است. این در حالی است که اسلامیان و همکاران (۴) به این نتیجه رسیدند که با توجه به ماهیت آسیب‌های اجتماعی و همچنین چندلایگی و چندجانبه بودن این حوزه، مطالعات کیفی می‌توانند ابعاد ذهنی و عمیق‌تری از مسائل را آشکار سازند. در هر دو پژوهش، پراکندگی موضوعی مقالات مورد نظر نیز بررسی شده است. در پژوهش حاضر دو شاخص تحت عنوان «تبیین شیوه اعتبارسنجی یافته‌ها» و «بررسی و نقد پیشینه پژوهش» بررسی شده است که در سایر پژوهش‌های مشابه، بررسی نشده است.

در مجموع نتایج این پژوهش به عنوان یکی از محدود پژوهش‌های علم‌سنجی در حوزه علوم سیاسی بیانگر این است که مقالات مورد بررسی دارای اشکالاتی در زمینه فرم، ساختار، روش و محتوا هستند. این اشکالات در قسمت ساختار و روش مقالات بیشتر است. فراوانی و درصد مقالاتی که در طیف ساختارنیافته بودن چکیده، عدم معرفی روش تجزیه و تحلیل و عدم معرفی روش اعتبارسنجی یافته‌های مقالات مورد نظر نشان‌دهنده این اشکالات است. در این زمینه پیشنهادت زیر مطرح می‌گردد:

- اصلاح و بهبود دستورالعمل و راهنمای نگارش مقالات مجله بر اساس یک فرمت مشخص برای مقالات پژوهشی کامل که همه اجزای مقالات را دارا باشد و راهنمایی لازم برای تدوین هر بخش را ارائه دهد. زیر شاخص‌های ذکر شده در کدنامه پژوهش حاضر می‌تواند در این زمینه موثر باشد. با توجه به اینکه تیر پیشنه پژوهش، چارچوب نظری پژوهش و روش پژوهش در مقالات مورد بررسی از یک ساختار مشخصی برخوردار نیست.
- اصلاح فرم داوری مجله سیاست بر اساس اجزای دقیق ساختار مقاله از جمله معیار دوم، سوم و چهارم پژوهش حاضر، زیر شاخص‌های هر یک از این معیارها نیز به تفکیک در کدنامه پژوهش حاضر ذکر شده است که با طیف‌بندی هر زیر شاخص قابلیت کمی‌سازی و نمره‌دهی مناسب توسط داوران مجله را دارد؛
- انجام یک پژوهش با استفاده از فراروش با هدف بررسی آسیب‌ها و اشکالات روش مورد استفاده در مقالات منتشر شده در مجله سیاست.
- توجه دبیر اجرایی و سردبیر مجله به کاهش زمان فرایند بررسی و داوری مقالات با توجه به طولانی بودن این موضوع نسبت به سایر مجلات مشابه
- درج منبع استخراج مقالات از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری و همچنین طرح‌های پژوهشی

ملاحظات اخلاقی: در این پژوهش، مسائل اخلاقی از جمله سرقت ادبی، انتشار یا تسلیم دوگانه و همچنین اصول محرمانگی در ارائه داده‌های پژوهش به طور کامل رعایت شده است.

تضاد منافع: نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله، از تمامی افرادی که در انجام پژوهش حاضر همکاری نمودند تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1. Dacombe R. Systematic Reviews in Political Science: What Can the Approach Contribute to Political Research?. *Political Studies Review*. 2018; 16(2): 148-57.
2. Latifi Gh, Basatian SM. Meta-analysis of method and content of articles in *Quarterly Journal of Social Sciences*. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 2013; 20(63): 122-91. Available at: https://qjss.atu.ac.ir/article_808.html [In Persian]
3. Annamoradnejad R. Meta-analysis of the scientific articles in Iranian Geographical during 2009- 2013 (Case Study: Journals of Geography and Development, Geographical Research, geographical space). *Spatial Planning*. 2016; 6(3): 59-78. Available at: https://sppl.ui.ac.ir/article_21641.html [In Persian]
4. Eslamin A, Takafolli M, Musavi MT, Arshi M. Systematic Review of the Presented Articles in Second National Conference of Social Problems of Iran. *Social Welfare Quarterly*. 2018, 18(68): 87-135. Available at: <https://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3180-fa.html> [In Persian]
5. Zakeri Z, Tehrani M. Meta-analysis of studies of Islamic Parliament Research Center "Fifth Development Plan". Report of Economical Studies Bureau in Islamic Parliament Research Center. 2015; Report 14359, Available at: <http://rc.majlis.ir/fa/report/show/934178> [In Persian]
6. Moshirzadeh H, Khajeh Naeini A. International Studies in Iran: A Study on Articles Published in The Journal of Faculty of Law and Political Science, University of Tehran. *Politics Quarterly*. 2014; 44(1): 139-58. Available at: https://jpq.ut.ac.ir/article_51769.html?lang=en [In Persian]
7. Abdollahinejad A, Afkhami H. Political Communications in Iran: A Meta-analysis of the Existing Scientific Articles. *Jostarha-ye Siyasi-ye Moaser (Contemporary Political Studies)*. 2012; 3(5): 95-113. Available at: https://politicalstudy.ihs.ac.ir/article_622.html?lang=fa [In Persian]
8. Fateminia MA. A Meta-analysis of Studies Related to Iranian Political Culture: From the Constitutional Revolution to the Islamic Revolution. *Strategic Studies Quarterly*. 2020; 22(86): 32-54. Available at: http://quarterly.risstudies.org/article_105460.html?lang=fa [In Persian]
9. Moradi S, Kavakebian M, Falahat Pisheh H. Meta-analysis of Studies of the Political Trust in Iran after the Islamic Revolution. *Pažuhešnâme-ye Enghelâbe Eslâmi*. 2017; 7(24): 105-33. Available at: https://rjir.basu.ac.ir/article_2070.html?lang=fa [In Persian]
10. Shoghali Bafghi MM, Sheikhzadeh Jooshani S, Kamali Y. Factional Studies in Iran: A Systematic Review. *The Islamic Revolution Approach*. 2018; 12(43): 27-52. Available at: http://www.rahyaftjournal.ir/article_75271.html?lang=en [In Persian]
11. Sheikhzadeh Jooshani S, Kamali Y, Yazdizadeh M. Qualitative Meta-Analysis of Voting Behavior Studies in Iran: 1982-2018. *Research Letter of Political Sciences*. 2021; 61(1): 69-114. Available at: http://www.ipsajournal.ir/article_414.html?lang=fa [In Persian]
12. Keshavarzi S, Arabi A. Iranians and Political Participation: Critical Meta-analysis of Studies on the Political Participation in Iran. *Journal Strategic Studies of Public Policy*. 2020; 10(35): 276-97. Available at: http://sspp.iranjournals.ir/article_48012.html?lang=fa [In Persian]
13. Ryś P, Władysiuk M, Skrzekowska-Baran I, Malecki MT. Review articles, systematic reviews and meta-analyses: which can be trusted?. *Pol Arch Med Wewn*. 2009; 119(3): 148-56.

14. Sheuly S. A Systematic literature review on agile project management. [MA Thesis]. Lappeenranta University of Technology, Department of Software Engineering and Information Management. 2013.
15. Queiroga V, Belchior AM, Serra-Silva S, et al. Online Research in Political Science: a Meta-Analysis of the Scope and Profile of a Rising Trend (2005-2015). *Ciencia-IUL*. 2017. Available at: <https://ciencia.iscte-iul.pt/publications/online-research-in-political-science-a-meta-analysis-of-the-scope-and-profile-of-a-rising-trend/38234>
16. Bashkoh A, Ekrami M, Soheili F, Karimi A. Study of the Effects of Co-Authorship Strategies on Scientific Productivity of Researchers in Distance Education: Application of social network analysis method and social capital paradigm. *Scientometrics Research Journal*. 2020; 6(12): 79-102. Available at: http://rsci.shahed.ac.ir/article_984_en.html?lang=fa [In Persian]
17. Taqizadeh Kerman N, Hosseinqolizadeh R, Javidi Kalate Jafarabadi T. A Pathological Study of Knowledge Creation in Humanities Research Centers. *Cultural Strategy Quarterly*. 2015; 8(30): 161-88. Available at: http://www.jsfc.ir/article_14951.html?lang=en [In Persian]
18. Abooyee Ardakan M, Mirzaie SA. Referees and Ethics of Reviewing in Iranian Scientific Journals. *Ethics in Science & Technology*. 2010; 5(1-2): 36-47. Available at: <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=133137> [In Persian]
19. Dayyani MH, Shirdel Sh. A Study and Comparison of Persian Abstract Articles of Scientific-Research Journals in the Field of Humanities with "ISO 214 Standard". *Library and Information Sciences*. 2007; 10(2): 37-52. Available at: http://lis.aqr-libjournal.ir/article_43932.html?lang=fa [In Persian]